

Jobbágy István (1931–2003)

Jobbágy István, a jelenkori magyarországi baptista egyházzene kiemelkedő egyénisége 2003. október 21-én Neszmélyen, hosszabb, türelemmel viselt betegségben, s csak a legszűkebb család számára nem váratlanul elhunyt.

Szülei, id. Jobbágy István és Tóth-Zsiga Mária mint baptista hívő fiatalok 1930 novemberében kötöttek házasságot a Pest megyei Turán. Hét gyermekük közül ott született három fiuk, köztük 1931. szeptember 15-én István. 1936-ban Esztergomba költözött a család, ahol 1944-ig laktak. István itt végezte elemi és polgári iskoláit. 1944 decemberében a háború elől menekülve mindössze Neszmélyig jutottak el, ahol baptista atyafiak segítségével találtak otthonra. 1949-ben Sáhó Miklós helyi lelkipásztor a közeli Felsőgallán (mely a mai Tata-bánya egyik városrésze) keresztelte meg Istvánt — a baptista gyakorlat szerint fehérruhás hitvallóként, teljes víz alá merítéssel.

Középiskolai tanulmányait a budapesti Madách Gimnáziumban végezte el, ahol 1953-ban érettségizett. 1954-től 1956-ig a Pénzügyi Számviteli Főiskola hallgatója volt, majd a MALÉV-nél helyezkedett el, s bankforgalmi csoportvezetőként illetve ügyvitelszervezési csoportvezetőként tevékenykedett. Mint a pénzügyi osztály vezetője 1989-ben, kordedvezményrel vonult nyugdíjba.

1964-ben feleségül vette Viczián Gyöngyikét, akivel Budapesten telepedtek le. Házasságukból négy gyermek született, valamennyien hivatásos zenészek: Tiborc és Bence zeneszerző, Réka és Szemőke hegedűművész.

A Neszméllyel, a szülőkkel és a gyülekezettel való kapcsolat azonban nem szakadt meg. Az 1965-ös nagy dunai árvíz elöntötte a partközeli kis baptista imaházat s vele az idős Jobbágy szülők lakását is. István emiatt 1968-tól a Fő utcai imaházépítésben igen jelentős részt vállalt magára, a gazdasági ügyek intézésétől kezdve a fizikai munkán keresztül a belsőépítészeti tervek kialakításáig. A kis gyülekezet hitéleti cselekményeiben is tevékenyen részt vett: gyakran látta el a laikus igehirdetői szolgálatot, amelyet mindig egészséges, tiszta, biblikus látásmód jellemezett.

A szülők a kisebb gyermekekkel —budapesti lakásuk fenntartása mellett— később, még a nyugdíjba vonulás előtt vissza is költöztek Neszmélyre. Jobbágy István 1990 és 2002 közt három teljes cikluson át a község polgármesterének tisztét töltötte be, mégpedig nyolc éven át honorárium nélkül. Nagy szerepet vállalt Dunaalmás és Neszmély közigazgatási szétválasztásában, valamint az államosított területek részbeni visszaszerzésében. Vezetésével jelentős fejlesztések mentek végbe (a telefonhálózat korszerűsítése, a csatorna- és gáz-, valamint a kábeltévé-hálózat kiépítése, orvosi rendelő kialakítása, vasúti megálló létesítése). Támogatta a falu hátrányos helyzetű lakóit.

A neszmélyi Duna-parton millenniumi emlékoszlopot állíttatott, és rendszeresen ápolta a határközei, felvidéki magyarlakta településekkel való kapcsolatokat. A legjobb értelemben vett „kegyes” szabadegyházi keresztényekre nem mindig jellemző módon a történelmi múlt megbecsülése és a magyarság (mégpedig az összmagyarság) iránti elkötelezettség jellemezte gondolkodásmódját, és a hitet és a politikumot —a józan politikai szerepvállalást— sem tartotta összeegyeztethetetlennek. A határon inneni és túli magyarságtudatot nem üres szólalomokkal akarta ébren tartani: a 80-as években készült gyermekénekeskönyv egyik szerkesztőjeként, egy-lelkű társaival együtt nemcsak valamilyen általános zenei, nevelési szempontból szerette volna visszaadni a magyar népdalt a baptista fülnek és léleknek (éppen a legérzékenyebb korban), hanem a népdalból fakadó nemzeti kötődést is. Úgy igyekeztek válogatni az anyagot, hogy a történelmi Magyarország valamennyi magyarlakta vármegyéje képviselve legyen (a dallam vagy esetleg a szöveg lelőhelyének föltüntetésével együtt). A szerkesztők és a könyvet kiadó egyházi vezetők nem csekély bátorságára volt ehhez szükség a „szocializmus” éveiben!

A szüleitől örökölt és tudatosan magáévá tett baptista hitfelfogáshoz meg-ingás nélkül ragaszkodva mégis képes volt felülemelkedni a felekezeti korlátokon: akár a falu közös ügyeiről volt szó, akár az ezeréves (nem ötszáz éves protestáns vagy százötven éves baptista) történelem és kultúra elfogadásáról — különösen az egyházzenevel, az egyházi irodalommal, liturgikával kapcsolatos elképzelései gyökereztek a közös hagyományban. (Hozzátehetjük, a reformációkori anabaptista örökséget kevesen tartották hozzá hasonlóan a baptista önazonosság —lehetséges— fontos alkotóelemének.)

Lelki tágasságát példázza a holtakról való gondoskodása is: Cs. Kiss Ernő fafaragó művésszel elkészíttette a református és a katolikus temető faragott kapuját, felújíttatta a ravatalozót. 1998-ban újjáalapította a baptista temetőt. Az 1900-as évek elején ugyanis a falu temetőiből kitiltották a baptistákat, s csak Neszmélytől négy kilométerre, Sütthő irányában, Kalinváralján kaptak nyugvóhelyet. A baptista temetőt 1902 és 1945 között használták. A háború tömeges áldozatai miatt a baptisták is engedélyt kaptak, hogy a községi temetőben helyezték el a halottaikat. 1998-ban a kalinváraljai területen végzett tereprendezési munkák az egykori elhunytak földi maradványait tárták föl, és ezeket a polgármester összegyűjtette. Ekkor fogant meg benne a neszmélyi baptista temető újjáalapításának gondolata. A korabeli anyakönyvi bejegyzések alapján megkereste a hozzátartozókat, majd a baptista gyülekezet saját erőből megvásárolta a területet; a hivatalos ügyeket jelenlegi polgármester-utódával együtt intézte. 1999 augusztusában ünnepélyes gyászszerertartás keretében temették újra az egykori holtak maradványait. A sírhelyhez a nevezett művész faragott emlékoszlopot.

Egy gazdag életút befejeztével, ez az általa előkészített kis temető ad nyugvóhelyet neki is mostantól mindaddig, amíg a feltámadás harsonái újból életre hívják, hogy színről színre láthassa Megváltóját.

*

Jobbágy István szülei korán felfigyeltek a gyermek zenei képességeire. 11 éves volt, amikor a család egy hegedűt kapott ajándékba, s rövidesen hallás után játszott a gyülekezeti énekeket, sőt testvéreit is taníttatta. Később Iván Ágnes hegedűművésznél szerzett alaposabb tudást a hegedűjátékban. Zeneelméletet és karvezetést Héthalmi Páth Károly baptista zeneszerző-karnagynál tanult, akit tanítómestereként, sőt szinte atyjaként tisztelt.

Egyházzenei tevékenysége nem maradt csupán szűkebb gyülekezeti keretek között. A Baptista Egyház Zenei Bizottságának 1951-től tagja, majd 1968-tól titkára volt. Működésének talán legmaradandóbb része az egyház kiadványaiban végzett szövegírói és szerkesztői munkássága. A „Hit hangjai” című gyülekezeti énekeskönyv 1960-ban Bányai Jenő szerkesztésében megjelent reformkiadásának szövegi munkálataiban nemcsak érzékeny, az énekek eredeti, a gyülekezetekben meggyökerezett stílusától általában nem elrugaszkodó, de korszerűbb hangzást vagy pontosságot célzó szövegjavításokkal vagy átdolgozásokkal vett részt — bár később magánbeszélgetésekben a prozódia vagy az előző szempontok miatt végrehajtott változtatások egy részét kisebb nyereségnek tartotta a korábbi szövegek sok, poétikusan nyers erejű és teológiaiilag is tartalmasabb megoldásához képest—, hanem számos szövege is megjelent. Ezeket a gyülekezeti gyakorlat hamar „igazolta”. (E nekrológ írója emlékszik arra, hogy az énekeskönyv bevezetésének idején gyermekként egy alkalommal legelőször jelentkezett nagy bátran, hogy megtanulta az éppen akkor tanított éneket, szövegestül, dallamostul. Hogy mi volt a jutalom, már elfelejtette, de hogy melyik volt az ének, máig sem. A nemrég megjelent, gyökeresen átdolgozott gyülekezeti énekeskönyvbe is belekerült a „Légy mindhalálig hű” kezdetű, igen biblikus, de — vagy talán éppen ezért— a gyermeki fantáziát annyira megmozgató ének, tele erőteljes képekkel és merész, a klasszikus magyar irodalomban kikísérletezett költői alakzatokkal: „fehér kövecskén új nevet / a győzelmes talál”. Ráillik ez most már Jobbágy Istvánra is.)

Az énekeskönyvi munkálatok idején alakult ki az az értékes munkatársi kapcsolat Páth Gézával, a Gerzsenyi-testvérekkel, Szak Antallal, Beharka Pállal, amely igen gyümölcsözővé vált a következő évtizedekben. Jobbágy István Isten iránti háláját nemcsak anyagi javainak odaszánásával fejezte ki, hanem idejének és erejének teljességéből áldozott, számolatlanul és fáradságot nem ismerve. A hasonló értékrend révén talált igaz barátira Beharka Pálban. Ez a barátság egész életükben meghatározó lett: az egyházzenei és a magánélet sok minden területén megmutakozó kölcsönös támogatás nélkül az utóbbi évtizedek baptista egyházzenejének számos eredménye bizonytalanná lehetett volna. (A sokszor csak kegyes fordulat: „szolgatárs” rájuk a legteljesebb mértékben igaz volt.) 1965-ben jelent meg a protestáns kántorképzésben meghatározó „Gyülekezeti harmoniumjáték” című tankönyv és példatár, melynek szövegi munkálataiban és műszaki szerkesztésében is együtt

dolgoztak. A manualiter-rész bővített kiadásának és a II. kötetnek, az orgona-iskolának a létrehozásában is nagy segítség volt Jobbágy István.

A jelenkori magyar (nemcsak a baptista, és nemcsak a protestáns) egyházi kóruskultúra jelentős alkotása az 1968-ban megjelent „Evangéliumi Vegyeskarok”, melyet Beharka Pál, Páth Géza, Tóth Gábor és Szak Antal mellett Jobbágy István szerkesztett. Az évtizedekig a baptista kórusok hagyományos repertoárját tartalmazó „Evangéliumi Karénekek” klasszikus-romantikus illetve ún. „ébredési” énekanyaga kiegészítésére ezzel a gyűjteménnyel kívánták a baptista kórusgyakorlatban meghonosítani a reneszánsz és a barokk stílust, valamint Kodályt és az ő nyomában járó kortárs kórusműveket. A szerkesztők személyes és gyümölcsöző kapcsolatba kerültek Bárdos Lajossal, Ádám Jenővel, Gárdonyi Zoltánnal, Halmos Lászlóval, Lisznyay Gáborral, Sulyok Imrével és más egyházzene-szerzőkkel, akik felkérésre a gyűjteménybe is komponáltak. A szerzőkkel való kapcsolattartás Beharka Pál mellett Jobbágy István feladata volt, és sok tanulsággal járt számára is: Bárdos Lajos a maga kidolgozta prozódiai elvek érvényesülését látta szövegeiben —23 került be a gyűjteménybe—, és tehetségéről a legelismertebben nyilatkozott. Jobbágy István a szövegírás feladatát a tőle és a korban várható legmagasabb szinten kívánta ellátni, ezért az énekeskönyvi munkálatokkal párhuzamosan az ELTE Bölcsészettudományi karának magyar szakán levelező képzésben folytatott tanulmányokat. (1970-ben szerzett diplomát.)

1981-ben jelent meg a „Gyermekbibliai énekek” című, 170 énekből álló gyűjtemény Beharka Pál és Jobbágy István szerkesztésében. A szövegíró mintegy harminc saját énekszöveggel, átdolgozással illetve versszak-kiegészítéssel gyarapította a kötetet. A száz magyar népdal kiválogatásának gondolati hátterét fentebb vázoltuk.

1985-ben jelent meg az elsősorban az ifjúságnak szánt „Énekeljünk az Úrnak” kórusgyűjtemény, majd 1992-ben a Jobbágy István által is a baptista lelkeség megjelenítőjének tartott „Evangéliumi Karénekek” átdolgozott kiadása. (Ez utóbbi énekanyag életben tartása az avított nyelvi fordulatok kiküszöbölésével különösen szívügye volt az elhunytak.) Az új szövegeket s a szövegigazítások javarészét Déri Balázssal együtt alkották illetve végezték. (Jobbágy István a magyar irodalmat kiválóan, a vallásos költészetet szinte hivatásszerűen ismerő, igen jó ízlésű ember volt; külső megjelenésében is: nemes arcvonású, fiatalos; ápolt volt, gondosan öltözött. Környezetében, de különösen a templomban az egyszerű, de finom szépséget becsülte. Nagyon pontosan tudta, hogy az énekszövegírás alkalmazott költészet, amely nem tűri a túlzottan egyéni és modern hangvételt, s amelynek egy sivár időben leginkább az a dolga, hogy a lelkileg termékenyebb korokból származó énekanyag összecsiszolódott irodalmi stílusába illeszkedjék. Itt nincs helye a „vadzseni” inspirációjának, s káros a szubjektivizmus, az egyéni, bármennyire is kegyes érzelmesség. Annál inkább helye van a múgondnak: egy-egy soron, szón vagy akár ragon hetekig is rágódtunk otthon és vitatkoztunk egymás társaságában.)

Nagyobb lélegzetű művei közé Lisznyay Gábor „Karácsonyi oratóriumának” és Szak Antal „Három üdvtörténeti kép” című alkotásának szövegkönyvei tartoznak.

Beharka Pállal további gyűjtemények, kisebb énekművek szerkesztésén is dolgoztak együtt („Zeng az Ének”, a „Megváltóm él” című temetési, valamint kongresszusi, tábori énekművek.) A 2003 végén, hosszú vajúdság után megjelent új „Baptista gyülekezeti énekeskönyv” munkálataiba is bekapcsolódott — bizonyos fenntartásokkal és némi vonakodás után.

A világi, könnyűzenei vagy akár könnyű fajsúlyú énekanyagnak a gyülekezeti és kórusgyakorlatba való beemelését hitelvi okokból és jó ízlése miatt elutasította. Az ún. keresztyén rockzenével még ideiglenesen sem tudott őszinte kompromisszumot kötni.

Jobbágy István tagja volt a Bárdos Lajos Társaságnak és a Magyar Egyházzenei Társaságnak. A Magyar Egyházzenebe alapos tanulmányokat írt a magyarországi baptista egyházzene történetéről. A baptista hagyományok felmutatásának, megőrzésének híveként rendezte sajtó alá igen sok munkával a szintén a közelmúltban elhunyt Bánjai Jenő karnagy „A magyarországi baptista egyházzene története” című terjedelmes művét.

Gyakorló egyházzenei munkát végzett: 1950-től Neszmélyen férfikart, énekkart és vonószekart vezetett, ezzel párhuzamosan 1965-ig a rákoscsabai vonószekart vezetője, 1967-től 1985-ig a budapesti Nap utcai gyülekezet karvezetője. Helyi szolgálata mellett sokszor szervezett budapesti és környéki zenészekből álló alkalmi zenekart, majd 2000-ben megalakította a Budapesti Baptista Vonósok együttesét, melyet haláláig irányított. Felvidéki, határmenti gyülekezetekben, így Komáromszentpéteren, Negyeden, Marcelházán, Párkányban egyházzenei alkalmakat, kórustalálkozókat szervezett és rendszeres énekkari munkát végzett.

Sok tálentuma volt, és emberi ítélet szerint becsületesen elszámolt a rábízottakkal. Hívő polgár. Józan művész. Családban és kisközösségben élő, gondolkodó és kellemes ember. De a kép így, összetettségében is, a sikeresség miatt túl egyoldalú. Hiszen bár rendezett, egészséges volt a lelke, jó a kedélye, kapott vívódnivalót is, nem keveset. A közelállók tudták ezt. Az emberileg megoldhatatlan külső és belső konfliktusokat munkában és nem tétlenségben oldotta föl, ahogy tudta, parasztőseitől örökölt életerővel. Hetvenkét évesen, de annyit munkálkodva és vívódva, mint más kilencven évig sem, megfáradt. Az, Akiben mégis töretlenül bízott, úgy gondolta, hogy itt az ideje István pihenésének. Nyugodjék Isten békéjében!

A Magyarországi Baptista Egyház Zenei Bizottsága által összeállított megemlékezést felhasználva írta Déri Balázs